

Summary. The article identified and justified pedagogical conditions of realization of the economic model of care education of students of agricultural colleges. The attention that the pedagogical conditions - a specially created pedagogical leadership of the circumstances that determine the effectiveness of the implementation of the economic model of care education of students of agricultural colleges. Among these conditions are met: 1) preparedness tutors of academic groups in the formation of the students of agricultural colleges business diligence; 2) motivation of students of agricultural colleges to economic self-education of care; 3) to acquaint students with the personal qualities of the leaders of successful agricultural enterprises; 4) the involvement of students to socially useful and productive work; 5) The development of business diligence in the team.

Keywords: pedagogical conditions, education and economic model of care, students of agricultural colleges, self-education and economic diligence, managers of successful agricultural enterprises

УДК 37:159.947.23-027.555

ОБГРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВ

К.А. ПЕКАЧ, здобувач кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України

Анотація. У статті обґрунтовано педагогічні умови виховання громадянської відповідальності учнів. Здійснено аналіз останніх вітчизняних досліджень, в яких висвітлено педагогічні умови громадянського виховання. Подано результати експертного опитування вчителів ліцеїв щодо визначення педагогічних умов виховання громадянської відповідальності учнів ліцеїв.

Ключові слова: громадянське виховання, громадянська відповідальність, педагогічні умови, учні ліцеїв

Постановка проблеми у загальному вигляді. Шкільний вік – це той період, який є синзитивним для засвоєння громадянських цінностей, формування громадянської позиції та громадянської відповідальності. Громадянське виховання, в умовах сьогодення, є одним із пріоритетів освітньої діяльності загальноосвітніх навчальних закладів. Саме тому виникає потреба в науковому обґрунтуванні системи громадянського виховання учнівської молоді. Одним із важливих елементів означеної системи є педагогічні умови виховання відповідального громадянина.

Аналіз останніх досліджень із проблеми свідчить, що вітчизняними науковцями висвітлено в різних аспектах проблему громадянського виховання. Зокрема, більшістю авторів дисертаційних досліджень (М. Бабкіна [1], ербицька [2], П. Волошин [3], Ю. Завалевський [4], С. Зябрева [5], П. Кензьор [6], Л. Кошолоп [7], Л. Момотюк [8, 9], Л. Рехтета [10], І. Сахневич [12], І. Сопівник [13, 14], Т. Ціпан [16] та ін.) щодо виховання громадянина виокремлено ряд педагогічних умов. Варто відзначити, що виділені дослідниками умови відображають специфіку окремого предмету дослідження, а тому педагогічні умо-

© К. А. Пекач, 2016

ви виховання громадянської відповідальності учнів ліцеїв на засадах системного підходу не знайшли достатнього відображення у науковій літературі.

Мета статті полягає в аналізі останніх вітчизняних досліджень щодо педагогічних умов громадянського виховання та експертному опитуванні вчителів ліцеїв з визначення педагогічних умов виховання громадянської відповідальності учнів ліцеїв.

Виклад основного матеріалу. У дисертаційному дослідженні П. В. Вербицької охарактеризовано соціально-педагогічні умови громадянського виховання учнівської молоді. До таких умов автор справедливо відносить: розроблення змісту, форм і методів, їх упровадження у шкільну практику; відповідальна громадянська участь учнівської молоді в процесі організованої суспільно-корисної діяльності; підвищення педагогічної майстерності вчителів; формування демократичного виховного середовища навчального закладу; активізація соціального партнерства з місцевою громадою.

Позакласна виховна робота загальноосвітньої школи має значний потенціал для громадянського виховання учнів. Саме тому увага багатьох дослідників спрямована на визначення педагогічних умов виховання громадянина у процесі позакласної роботи. Однією із вітчизняних праць, у якій обґрунтовано педагогічні умови громадянського виховання учнів було дослідження Л. О. Рехтети. Автор виділила наступні психолого-педагогічні умови підвищення ефективності громадянського виховання учнів 5-9 класів у позаурочній діяльності: широке використання народної творчості, традицій українського народу; забезпечення позитивного емоційного стану учнів; врахування вікових особливостей школярів; індивідуальний підхід до вихованця, що ґрунтується на єдності індивідуальної та колективної форм буття людини в суспільстві, забезпечення активної позиції учнів у процесі розв'язання складних питань суспільного життя [10].

Педагогічні умови формування активної громадянської позиції підлітків у позакласній виховній роботі загальноосвітньої школи виділяє й Бабкіна М.І., зокрема до них відносить: залучення підлітків до вмотивованої суспільної діяльності; координація дій суб'єктів соціального впливу у процесі становлення активної громадянської позиції підлітків; запровадження факультативних навчальних курсів громадянського спрямування [1].

Ґрунтовно і комплексно підійшов до визначення педагогічних умов формування громадянського самовизначення учнів професійно-технічних навчальних закладів у позанавчальній діяльності І. Сахневич [12]. Автором виділено три групи педагогічних умов, зокрема методичні, психологічні та організаційні. Методична умова формування громадянського самовизначення учнів професійно-технічних навчальних закладів передбачає використання сучасних виховних технологій. До психологічних умов автором справедливо віднесено: врахування особливостей раннього юнацького віку; особистісно-зорієнтований підхід, що ґрунтується на врахуванні індивідуальності людини; формування ціннісно-орієнтованої єдності членів педагогічного колективу, учнів та їх батьків; створення сприятливого емоційно-психологічного клімату в учнівському колективі, який передбачає доброзичливі, демократичні стосунки учнів закладів ПТО, батьків, педагогічних працівників; стимулювання процесу саморозвитку, самовизначення та самореалізації; удосконалення системи оцінювання та самооцінювання; залучення педагогічних працівників, батьків і учнів до діяльності, спрямованої на громадянське самовизначення та самореалізацію. Не викликає сумніву і доцільність виокремлення наступних організаційних умов:

організація (самоорганізація) громадсько-організаторської діяльності та забезпечення громадської активності учня; запровадження демократичних засад у життя навчального закладу через діяльність учнівського самоврядування, наявність скоординованої роботи педагогів, батьків, учнів у єдиному навчально-виховному процесі; створення трирівневої системи забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку учня; розширення видів творчої діяльності для найбільш повного задоволення інтересів та потреб особистості в її професійному, особистісному, громадянському самовизначенні та самореалізації [12].

Заслужують на увагу дослідження особливостей громадянського виховання молодших школярів, відображені у дисертаційній роботі Л. Б. Момотюк. Так, автор виділяє наступні педагогічні умови громадянського виховання учнів: використання народної творчості, традицій українського народу; наповнення змісту навчального матеріалу громадянським компонентом; підвищення професійної компетентності педагогів початкової ланки освіти в галузі громадянського виховання молодших школярів; гуманізація і демократизація педагогічної взаємодії, спрямована на забезпечення позитивного емоційного стану учнів; індивідуальний підхід, який передбачає вміння педагога бачити у кожному учневі особистість, визнавати за ним право на власні погляди, захоплення, інтереси [8; 9].

Волошин П.М. обґрунтовує психолого-педагогічні умови виховання громадянськості учнів початкових класів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу. Петро Миколайович виділяє наступні умови: ефективне використання громадянського потенціалу підручників гуманітарного циклу та доповнення їх змісту громадянським компонентом; виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до держави, до Батьківщини, до інших людей, до себе як громадянина під час вивчення програмового матеріалу; встановлення тісних взаємозв'язків матеріалу, що вивчається на уроках предметів гуманітарного циклу, з реальними життєвими ситуаціями і проблемами; аналіз конкретних подій, фактів, життя з точки зору прав та обов'язків людини; створення атмосфери, у якій домінують гуманні, толерантні відносини, можливість особистісного зростання; опора на розвиток критичного громадянського мислення школярів; обов'язковий самоаналіз, взаємний аналіз громадянської діяльності учнів, корекція власної діяльності; використання колективних форм роботи, інтерактивних методів навчання; єдність урочної і позакласної діяльності [3]. Варто відзначити, що дослідник, концентрує свою увагу виключно на умовах виховання громадянськості в процесі вивчення гуманітарних дисциплін, що не дає змоги системно і комплексно підійти до вирішення питань громадянського виховання учнів.

Цінними, з позиції сьогодення, є дослідження О. Ф. Кошоп, який підходить до вирішення проблеми громадянського виховання старшокласників крізь призму історико-краєзнавчої роботи. Дослідник вперше обґрунтовує педагогічні умови впливу історико-краєзнавчої роботи на громадянське виховання старшокласників, зокрема: спрямованість її цілей на розвиток історичного мислення та національної самосвідомості старшокласників; органічне поєднання засвоєння старшокласниками історичного минулого з формуванням у них емоційно-позитивного ставлення до нього; залучення школярів до науково-пошукової роботи; забезпечення тісної взаємодії школи, сім'ї та громадськості [7].

Одним із ефективних інститутів виховання громадської активності та громадянської відповідальності є громадські організації. У працях Р.Сопівника ви-

світлюється студентське самоврядування як форма виховання лідерських якостей студентів [15]. Педагогічні умови, що оптимізують процес громадянського виховання підлітків у дитячо-юнацьких об'єднаннях обґрунтовано Ціпан Т.С. Дослідниця виділяє наступні умови: створення виховуючого середовища, що сприяє громадянському вихованню підлітків; організація діяльності органів самоуправління, що моделюють відносини громадянського суспільства; залучення підлітків до суспільно корисної діяльності, що має громадянське спрямування, враховуючи вільний вибір різних видів діяльності і кола спілкування у дитячо-юнацькому об'єднанні [16].

Досліджуючи проблему виховання громадянськості у студентів професійно-технічних коледжів у позанавчальній діяльності Світлана Едуардівна Зябрева обґрунтовує педагогічні умови: оптимізація форм та методів виховання громадянськості; організація соціально значущої діяльності, яка сприяє формуванню громадянських якостей; використання традицій українського народу та традицій коледжу; організаційно-методична підготовка кураторів академічних груп з питань виховання громадянськості [5].

З метою визначення педагогічних умов виховання громадянської відповідальності нами було запропоновано експертам (24 особи – вчителі ліцеїв) оцінити важливість пропонованих умов, а також зазначити найбільш оптимальні, з їх точки зору, обставини, що сприяють вихованню громадянської відповідальності. Результати експертного опитування подані у таблиці 1.

Таблиця 1.

Результати експертного опитування щодо визначення педагогічних умов виховання громадянської відповідальності учнів ліцеїв

№	Педагогічні умови	Дуже важлива	Важлива	Не важлива	Сума балів	Ранг	Коефіцієнт вагомості
1	Формування готовності учителів і класних керівників до виховання громадянської відповідальності учнів	23	1	-	47	1	0,1
2	Координація спільних зусиль педагогічних працівників, батьків, громадськості щодо виховання і самовиховання громадянської відповідальності учнів	18	6	-	42	2	0,09
3	Розвиток дієвих органів учнівського самоврядування	19	2	3	40	3	0,08
4	Наповнення змісту навчального матеріалу громадянським компонентом	16	8	-	40	4	0,08
5	Забезпечення в позакласній роботі правового всеобучу учнів	16	4	4	36	5	0,07
6	Залучення учнів до вмотивованої суспільно-корисної діяльності	11	13	-	35	6	0,07
7	Аналіз конкретних подій, фактів, життя з точки зору прав та обов'язків людини	12	9	3	33	7	0,07
8	Органічне поєднання засвоєння учнями історичного ми-	12	8	4	32	8	0,06

	нулого з формуванням емоційно-позитивного ставлення до нього						
9	Запровадження факультативних навчальних курсів громадянського спрямування	10	9	5	29	9	0,06
10	Створення сприятливого емоційно-психологічного клімату в учнівському колективі	7	14	3	28	10	0,06
11	Врахування вікових особливостей школярів	9	10	5	28	11	0,06
12	Використання сучасних виховних технологій	6	15	3	27	12	0,05
13	Індивідуальний підхід до вихованця	8	9	7	25	13	0,05
14	Гуманізація і демократизація педагогічної взаємодії	4	14	6	22	14	0,04

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз вітчизняних досліджень, вивчення досвіду, експертне опитування дали нам можливість виділити базові педагогічні умови виховання громадянської відповідальності учнів, базуючись на системному та суб'єкт-суб'єктному підходах. Такими умовами є: 1) формування готовності учителів і класних керівників до виховання громадянської відповідальності учнів; 2) координація спільних зусиль педагогічних працівників, батьків, громадськості щодо виховання і самовиховання громадянської відповідальності учнів; 3) розвиток дієвих органів учнівського самоврядування та залучення до участі в них вихованців; 4) наповнення змісту навчального матеріалу громадянським компонентом.

Література

1. Бабкіна М.І. Формування активної громадянської позиції підлітків у позакласній виховній роботі загальноосвітньої школи: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / М.І. Бабкіна ; Ін-т пробл. виховання АПН України. – К., 2009. – 20 с. – укр.
2. Вербицька П. В. Теоретико-методичні основи громадянського виховання учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.07 / П.В. Вербицька; Ін-т пробл. виховання АПН України. – К., 2010. – 40 с.
3. Волошин П. М. Виховання громадянськості молодших школярів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Волошин П. М.; Ін-т пробл. виховання АПН України. – К., 2010. – 21 с.
4. Завалевський Ю. І. Формування громадянської спрямованості старшокласників у виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.07 / Юрій Іванович Завалевський. – К., 2003. – 199 с.
5. Зябрева С. Е. Виховання громадянськості студентів професійно-технічних коледжів у позанавчальній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / С. Е. Зябрева ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2010. – 20 с. – укр.
6. Кендзьор П. І. Інноваційні форми організації громадянського виховання старшокласників у позакласній роботі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / П. І. Кендзьор. – К., 2004. – 20 с.
7. Кошолоп О.Ф. Громадянське виховання старшокласників у процесі історико-краєзнавчої діяльності: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / О.Ф.Кошолоп ; Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2005. – 20 с.

8. Момотюк Л. Б. Громадянське виховання молодших школярів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Лілія Борисівна Момотюк ; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2007. – 20 с.
9. Момотюк Лілія Борисівна. Громадянське виховання молодших школярів : дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Рівненський держ. гуманітарний ун-т. – Рівне, 2007. – 295
10. Рехтета Л.О. Громадянське виховання учнів основної школи в позаурочній діяльності: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Л.О. Рехтета ; Ін-т пробл. виховання АПН України. – К., 2003. – 20 с. – укр.
11. Роговець О.В. Педагогічні умови громадянського виховання молодших школярів Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді / Зб. наук. праць., – 2012. №3 (16). – С. 63-71.
12. Сахневич І.Д. Педагогічні умови формування громадянського самовизначення учнів професійно-технічних навчальних закладів у позанавчальній діяльності // Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії : зб. матеріалів конференції. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – С. 186-191.
13. Сопівник І.В. Формування громадянськості студентів вищих аграрних навчальних закладів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / І.В. Сопівник ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. – Т., 2006. – 20 с.
14. Сопівник І.В. Виховання громадянина в аграрному вищому навчальному закладі / І.В.Сопівник, В.П.Лисенко, Р.В.Сопівник. – К.: Видавничий центр НАУ, 2007. – 217 с.
15. Сопівник Р.В. Студентське самоврядування як форма виховання лідерських якостей студентів / Р.В.Сопівник // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2012. – Вип. 2 (49). – С. 151–160.
16. Ціпан Тетяна Степанівна. Педагогічні умови громадянського виховання підлітків у дитячо-юнацьких об'єднаннях : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.07 / Тетяна Степанівна Ціпан. – Рівне, 2012. – 240 с.

REFERENCES

1. Babkina M.I. Formuvannya aktyvnoyi gromadyanskoyi pozyciyi pidlitkiv u pozaklasnij vykhovnij roboti zagalnoosvitnoyi shkoly: avtoref. dys... канд. пед. наук: 13.00.07 / M.I. Babkina ; In-t probl. vykhovannya APN Ukrayiny. – K., 2009. – 20 s.
2. Verbyczka P. V. Teoretyko-metodychni osnovy gromadyanskogo vykhovannya uchnivskoyi molodi u zagalnoosvitnikh navchalnykh zakladax: avtoref. dys... d-ra ped. nauk: 13.00.07 / P. V. Verbyczka; In-t probl. vykhovannya APN Ukrayiny. – K., 2010. – 40 s.
3. Voloshyn P. M. Vykhovannya gromadyanskosti molodshykh shkolyariv u procesi vyvchennya predmetiv gumanitarnogo cyklu: avtoref. dys. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Voloshyn P. M.; In-t probl. vykhovannya APN Ukrayiny. – K., 2010. – 21s.
4. Zavalevskij Yu. I. Formuvannya gromadyanskoyi spryamovanosti starshoklasnykiv u vykhovnomu procesi zagalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv : dys. ... kandydata ped. nauk : 13.00.07 / Yuriy Ivanovych Zavalevskij. – K., 2003. – 199 s.
5. Zyabreva S. E. Vykhovannya gromadyanskosti studentiv profesijnotexnichnykh koledzhiv u pozanavchalnij diyalnosti: avtoref. dys. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / S.E.Zyabreva ; Skhidnoukr. nacz. un-t im. V. Dalya. – Lugansk, 2010. – 20 s.
6. Kendzor P. I. Innovacijni formy organizaciyi gromadyanskogo vykhovannya starshoklasnykiv u pozaklasnij roboti : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk : specz. 13.00.07 / P. I. Kendzor. – K., 2004. – 20 s.

7. Kosholap O.F. Gromadyanske vykhovannya starshoklasnykiv u procesi istoriko-krayeznavchoyi diyalnosti: Avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.07 / O.F.Kosholap ; Kherson. derzh. un-t. – Kherson, 2005. – 20 s.
8. Momotyuk L. B. Gromadyanske vykhovannya molodshykh shkolyariv: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.07 / Liliya Borysivna Momotyuk ; Skhidnoukrayinskyj nacionalnyj un-t im. Volodymyra Dalya. – Lugansk, 2007. – 20s.
9. Momotyuk Liliya Borysivna. Gromadyanske vykhovannya molodshykh shkolyariv : dys... kand. ped. nauk: 13.00.07 / Rivnenskyj derzh. gumanitarnyj un-t. – Rivne, 2007. – 295 s.
10. Rekhteta L.O. Gromadyanske vykhovannya uchniv osnovnoyi shkoly v pozaurochnij diyalnosti: Avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.07 / L.O. Rekhteta ; In-t probl. vykhovannya APN Ukrayiny. – K., 2003. – 20 s.
11. Rogovecz O.V. Pedagogichni umovy gromadyanskogo vykhovannya molodshykh shkolyariv Teoretyko-metodychni problemy vykhovannya ditej ta uchnivskoyi molodi / Zb. nauk. pracz, – 2012. №3 (16). – 63-71.
12. Sakhnevych I.D. Pedagogichni umovy formuvannya gromadyanskogo samovyznachennya uchniv profesijno-texnichnykh navchalnykh zakladiv u pozanavchalnij diyalnosti // Teoriya i praktyka pidgotovky majbutnikh uchyteliv do pedagogichnoyi diyi : zb. materialiv konferenciyi. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka, 2011. – S. 186-191.
13. Sopivnyk I.V. Formuvannya hromadianskosti studentiv vyshchych ahrarnykh navchalnykh zakladiv: Avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.07 / I.V. Sopivnyk ; Ternop. nats. ped. un-t im. V.Hnatiuka. – T., 2006. – 20 s.
14. Sopivnyk I.V. Sopivnyk I.V. Vykhovannya hromadianyna v ahrarnomu vyshchomu navchalnomu zakladi / I.V.Sopivnyk, V.P.Lysenko, R.V.Sopivnyk. – K.: Vydavnychiy tsentr NAU, 2007. – 217 s.
15. Sopivnyk R.V. Studentske samovriaduvannya yak forma vykhovannya liderskykh yakosteiv studentiv / R.V.Sopivnyk // Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka. – 2012. – Vyp. 2 (49). – S. 151–160.
16. Cipan T. S. Pedagogichni umovy gromadyanskogo vykhovannya pidlitkiv u dytyacho-yunaczkykh obyednannyakh : dys. ... kandydata ped. nauk : 13.00.07 / Tetyana Stepanivna Cipan. – Rivne, 2012. – 240 s.

ОБОСНОВАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ВОСПИТАНИЯ ГРАЖДАНСКОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ УЧАЩИХСЯ

**К. А. ПЕКАЧ, соискатель кафедры педагогики Национального
университета биоресурсов и природопользования Украины**

***Аннотация.** В статье обоснованы педагогические условия воспитания гражданской ответственности учащихся. Осуществлен анализ последних отечественных исследований, в которых отражены педагогические условия гражданского воспитания. Представлены результаты экспертного опроса учителей лицеев по определению педагогических условий воспитания гражданской ответственности учащихся.*

***Ключевые слова:** гражданское воспитание, гражданская ответственность, педагогические условия, учащиеся лицеев*

RATIONALE PEDAGOGICAL CONDITIONS OF EDUCATION CIVIL LIABILITY OF PUPILS

**К. PEKACH, competitor of the Department of Pedagogy of the
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine**

Summary. *In the article the pedagogical conditions of education of students civic responsibility. The analysis of recent national studies that reflect the pedagogical conditions of civic education. The results of the expert survey of teachers schools to determine the civil liability of pedagogical conditions of education of pupils.*

Keywords: *civic education, civil of liability, pedagogical conditions, high schools students*

УДК 378.147.227

ТРАДИЦІЙНЕ ТА ІННОВАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ХІМІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

**В.В. ПЕРИТ, спеціаліст вищої категорії, викладач ВП НУБіП України
«Заліщицький аграрний коледж ім. Є.Храпливого»**

Анотація *У статті розглядається порівняльний аналіз інноваційних та традиційних технологій на заняттях хімії в Заліщицькому аграрному коледжі ім. Є.Храпливого, а саме - місце і роль основних учасників навчального процесу - викладача і студентів, їх взаємовідносини, характер і зміст освітньої діяльності. Спрямованість на суб'єкт-суб'єктну, діалогічну взаємодію закономірно приводить до необхідності реалізувати навчально-виховний процес як через традиційні, так і через інноваційні форми у їх гармонійному поєднанні.*

Ключові слова: *традиційне навчання, інноваційне навчання, хімічний експеримент, відтворення інформації, мультимедійні презентації, комп'ютерні програми*

Постановка проблеми в загальному вигляді Слід зважати на особливості сучасної системи вищої освіти в Україні, де має місце співіснування традиційних та інноваційних технологій навчання з яскравим нахилом в сторону традиціоналізму, що в повній мірі не забезпечує сучасних вимог до випускників ВНЗ. Отже, нагальною постає потреба широкого упровадження інновацій у навчальний процес. Важливим джерелом знань, засобом створення проблемних ситуацій, закріплення та перевірки засвоєння навчального матеріалу, розвитку мислення, спостережливості та допитливості є хімічний експеримент і розв'язування задач [4].

З такою ціллю студентам пропонуються робочий зошит-конспект та зошит для лабораторних робіт. Робочий зошит- конспект містить стислий виклад матеріалів курсу хімії та відповідає програмі з предмету "Хімія" для студентів ОКР "Молодший спеціаліст" вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації, що вивчають предмет на профільному рівні. В даному зошиті викладено основні теоретичні положення хімії, розглянуто номенклатуру, методи добування, хімічні властивості та застосування основних класів сполук у різних галузях сільськогосподарського виробництва, їх біологічну дію та вплив на навколишнє середовище. Матеріал перемижується завданнями для актуалізації знань. Їх призначення — забезпечити активну самостійну роботу в процесі вивчення нового матеріалу.

© В. В. Перит, 2016